

BRATR
CADEFAEL

ELLIS PETERS

Neobyčejný
benediktin

LEGENDÁRNÍ
HISTORICKÁ DETEKTIVKA

Neobyčejný
benediktin

KNIHY ELLIS PETERS
V NAKLADATELSTVÍ MYSTERY PRESS

Bratr Cadfael

Zázrak svaté Winifredy
Splátka růží
Poustevník z Eytonského lesa
Zpověď bratra Haluina
Kacířův učeň
Hrnčířovo pole
Příchod Dánů
Svatý zloděj
Pokání bratra Cadfaela
Neobyčejný benediktin

Připravujeme

Jeden mrtvý navíc
Mnišská kápě

BRATR CADFAEL

ELLIS PETERS

Neobyčejný
benediktin
advent bratra Cadfaela

PŘELOŽILA
STANISLAVA
POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ

MYSTERY PRESS

2023

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmějí být kopírovány, zálohovány ani šířeny v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Ellis Peters, 1988

Translation © Stanislava Pošustová-Menšíková, 2004

Cover Illustration © Lubomír Kupčák, 2023

Cover Art © Lukáš Tuma, 2023

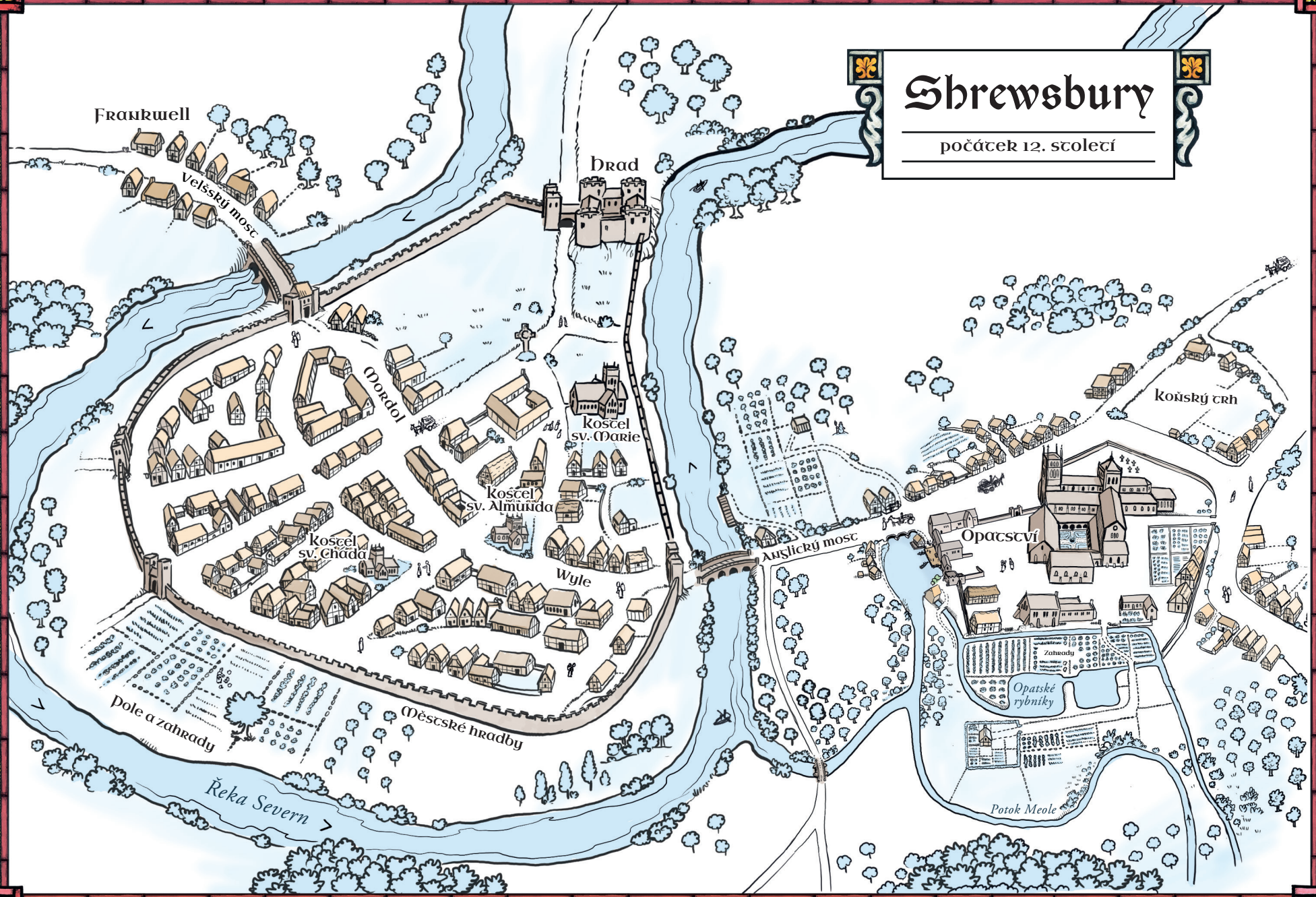
Maps © Jana Šouflová, 2023

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2023

ISBN 978-80-7588-550-0 (pdf)

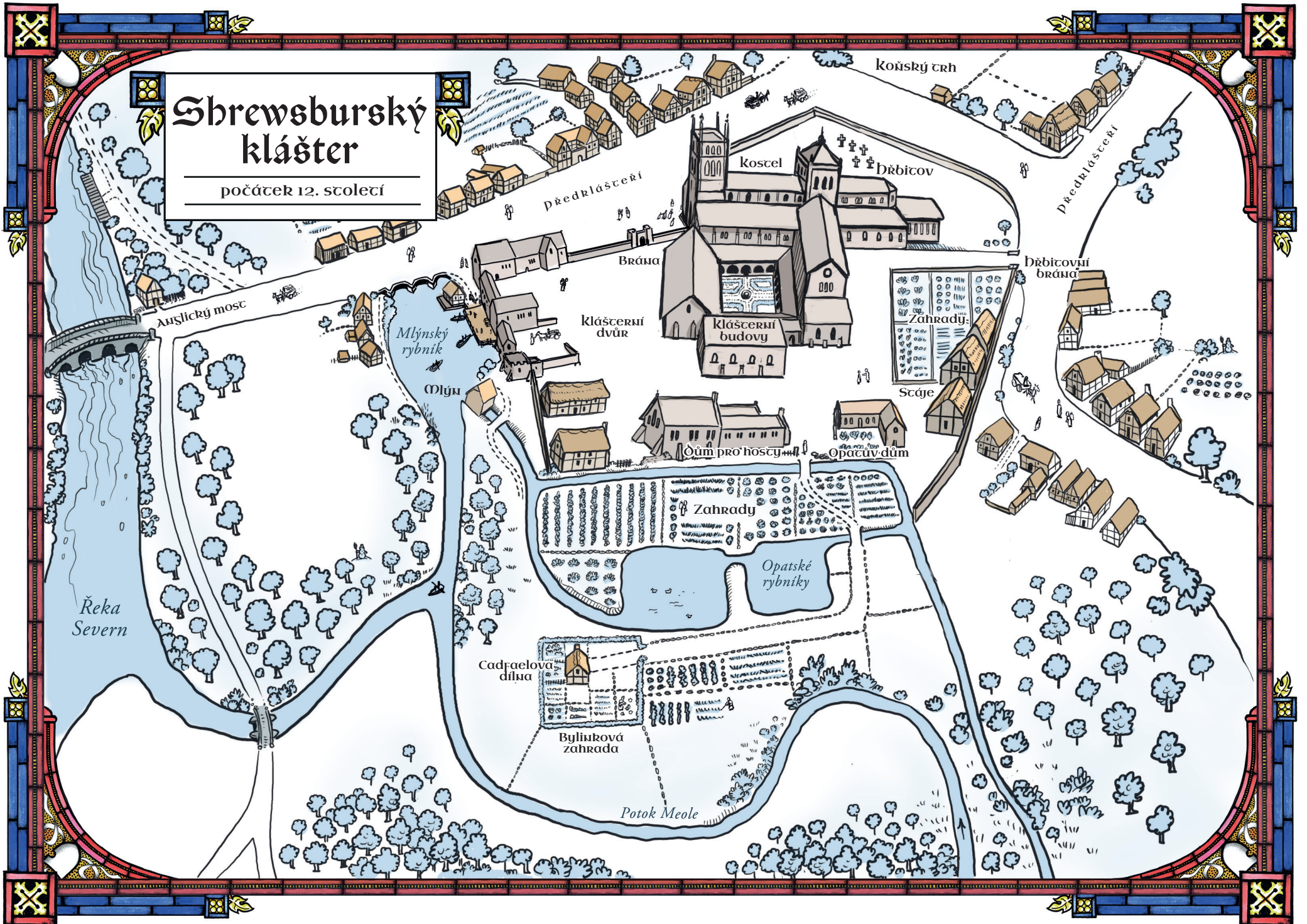
Shrewsbury

počátek 12. století

Shrewsburský klášter

počátek 12. století

Úvod

Bratr Cadfael se zrodil náhle a nečekaně, když mu již táhlo na šedesátku, zralý, zkušený, plně vyzbrojený a sedmnáct let tonzurovaný. Vynořil se jako potřebný protagonista, když mě napadlo načerpat zápletku detektivního příběhu ze skutečných dějin shrewsburského opatství ve dvanáctém století a potřebovala jsem středověkou obdobu detektiva, pozorovatele a služebníka spravedlnosti v jádru dění. Neměla jsem v tu chvíli tušení, co vypouštím do světa, ani jak náročnému učiteli se podřizuji. Ani jsem nepomyslela na sérii knih o něm, vlastně jsem hned potom napsala soudobý detektivní příběh, a do dvanáctého století a do Shrewsbury jsem se vrátila, až když jsem nemohla odolat pokušení napsat další knihu na obléhání Shrewsbury a masakru posádky králem Štěpánem, což následovalo nedlouho po převorově výpravě do Walesu, z níž hodlal přivést pro své opatství ostatky svaté Winifred. Od té doby se bratr Cadfael pěkně rozběhl a už se nedal zastavit.

Protože děj první knihy se téměř celý odehrával ve Walesu a i v dalších knihách se volně pohyboval sem tam přes hranici – jako odjakživa celá historie Shrewsbury –, Cadfael musel být Velšan a musel tam být jako doma. Vybrala jsem mu velmi vzácné jméno, jež se mi ve velšských dějinách podařilo objevit jen jednou, a i tehdy mizí vzápětí poté, co bylo uděleno při křtu. Svatý Cadog, současník a sok svatého Davida, mocný světec v Glamorganu, byl ve skutečnosti pokřtěn Cadfael, ale zdá se, že od té doby byl vždy „běžně znám“ jako Cadog, jak praví Sir John Lloyd. Případalo mi, že jméno, pro něž světec neměl použití a jež se, pokud vím, nikde jinde nevyskytuje, je přesně to pravé pro mého hrdinu. Rozhodně nemělo naznačovat, že by byl nějaký světec, ačkoli svatý Cadog, když byl uražen, podle všeho dovedl jednat stejně nemilosrdně a surově jako všichni jemu podobní, aspoň v pověstech. Můj mnich musel mít rozsáhlé zkušenosti ze světa a nevyčerpatelnou zásobu rezignované shovívavosti s lidským druhem. O jeho křížácké a námořnické minulosti, plné nadšení i rozčarování, padaly zmínky od počátku. Teprve později začali čtenáři uvažovat a vyptávat se na jeho dřívější tulácký život, a proč se vlastně stal mnichem.

Chtěla jsem udržet kontinuitu, a tak jsem se nemínila vracet v čase a psát knihu o jeho křížáckých dnech. Celá sekvence románů totiž soustavně pokračuje od jedné roční doby k další, od roku k roku, ve stálém napětí, jež jsem nechtěla narušit. Když se však naskytla příležitost ohlédnout se nazpátek prostřednictvím povídky a vrhnout světlo na jeho povolání k duchovnímu životu, ráda jsem ji využila.

Zde tedy je, ne konvertita, protože tady o konverzi nejde. Ve věku poměrně nekomplikované víry, ještě neobtěžené a ne-

trýzněné nenávistnými rozkoly, sektami a politiky, byl Cadfael vždy nepochybujícím věřícím. Cestou do Woodstocku prostě přijme vnitřní zjevení, že život, který do té doby vedl, činorodý, stěhovavý a často plný násilí, dospěl k přirozenému konci, a nyní má před sebou novou potřebu a jinou výzvu.

V Indii není ničím neznámým, že muž, který míval velkou moc a bohatství, když dosáhne určitého věku – jehož příchod nepozná podle dat a období, ale vnitřní jistotou –, všechno odhodí, oblékne žluté roucho sannjásího a odejde jen se žebráčkou miskou, zároveň do světa a ze světa.

Vezmeme-li v úvahu rozdíl v klimatu a tradicích, mezi šafránovým rouchem a objemnou černou kutnou, mezi samotářem, jemuž jako klášter slouží pustina, a zdí, náhle uzavírající a objímající poutníka, který zcestoval půl světa, něco takového činí Cadfael, když vstoupí do řádu svatého Benedikta, do opatství svatého Petra a Pavla v Shrewsbury.

Od té doby příležitostně a z důvodů, jež cítí jako dobré, možná porušuje řád. Nikdy se však neproviní proti Řádu a nikdy jej neopustí.

Ellis Peters, 1988

Světlo na cestě do Woodstocku

Králův dvůr tenkrát v pozdním podzimu roku 1120 nespěchal s návratem do Anglie, přestože boje, v poslední fázi poněkud těkavé, dávno skončily a vynucený mír byl zpečetěn královským sňatkem. Král Jindřich úspěšně ukončil šestnáct let trpělivého, vychytralého, neúnavného pletichaření, válčení a zákulisního zasahování a nyní se mohl spokojeně posadit a odpočívat nejen jako pán Anglie, ale i Normandie. To, co Dobyvatel neuváženě rozdělil mezi své dva starší syny, nyní opět spojil a připoutal k sobě ten nejmladší. Někteří naznačovali, že jeho ruka měla co dočinění s odstraněním obou bratrů; jednoho narychlo zahrabali pod věží ve Winchesteru, kdežto druhý byl nyní uvězněn v Devizes a nebylo pravděpodobné, že ho svět ještě někdy spatří.

Dvůr si mohl snadno dovolit užívat vítězství, zatímco Jindřich pečlivě urovnával poslední drobnosti, jež bylo ještě třeba zabezpečit. Jeho loďstvo se však již v Barfleuru připravovalo na cestu zpátky do Anglie, a do konce měsíce bude král doma.

Mezitím již mnozí baroni a rytíři, kteří bojovali v jeho bitvách, stahovali své jednotky a mířili k domovu, mezi nimi jistý Roger Mauduit, na kterého doma čekala mladá a hezká manželka, v hlavě mu ležela jistá právní záležitost a potřeboval dopravit do Anglie pětadvacet mužů, z nichž většinu bude muset po přistání vyplatit.

Mezi pestrrou sebrankou, kterou pro svého pána naverboval tady v Normandii, bylo pár takových, které by stálo za to ponechat si ve svých službách spolu s několika muži z vlastní čeledi, aspoň dokud se bezpečně nedostane domů. Toulavý klerik, který se dal na vojnu, zběhlý kněz nebo kdovíco jiného, byl výborný opisovač a velmi znalý v latině a dovedl by včas vyhotovit právní dokumenty v té nejlepší a nejúhlednější podobě, než ve Woodstocku zasedne králův dvůr. A ten velšský voják byl sice neuhlazený a neposlušný, ale také zkušený, dovedl zacházet se zbraněmi, stál za svým slovem, když je dal, a dalo se na něj naprosto spolehnout v jakékoli situaci na souši i na moři, protože měl s oběma živly dlouholeté zkušenosti. Roger si plně uvědomoval, že není nijak zvláště milován, a nevěřil příliš v udatnost ani loajalitu svých vlastních lidí. Ale tenhle Velšan z Gwyneddu, přivandrovalý přes Antiochii, Jeruzalém a Bůh sám ví přes co ještě, měl v sobě vštípenou vojenskou čest a nosil ji jako druhou přirozenost. S láskou nebo bez lásky vykoná službu, k níž se zavázal.

Roger jim to oběma nabídl, když jeho muži v Barfleuru nastupovali na loď, uprostřed klamně vlídného listopadu a s klidným mořem.

„Až se vylodíme, byl bych rád, kdybyste mne doprovodili na mé sídlo Sutton Mauduit u Northamptonu a zůstali v mém

žoldu, dokud se nevyřeší jistá soudní pře, kterou mám se shrewsburským opatstvím. Král hodlá po návratu do Anglie přijet do Woodstocku a třináctého tohoto měsíce tam bude soudit mou při. Zůstanete v mé službě až do toho dne?“

Velšan řekl, že zůstane do toho dne nebo do té doby, kdy se pře rozhodne. Řekl to lhostejně jako ten, kdo nemá na celém světě nic důležitého, co by ho táhlo někam jinam. Proč ne Northampton a pak Woodstock? Bylo jedno, kam se vydá. Žádné světlo mu neukazovalo žádným směrem, na žádnou cestu. Svět byl širý, krásný a štavnatý, ale bez ukazatelů.

Odraný klerik Alard váhal, škrábal se v husté čupřině prošeďavých zrzavých vlasů a nakonec také řekl ano, ale tak, jako by ho nějaká neurčitá lítost táhla někam jinam. Znamenalo to ještě několik dní platu, nemohl si dovolit odříci.

„Byl bych s ním šel ochotněji,“ prohodil později, když se spolu opírali o brlení a pozorovali, jak se z klidného moře vynořuje nízká modrá čára anglického pobřeží, „kdyby mířil víc na západ.“

„Proč?“ zeptal se Cadfael ap Meilyr ap Dafydd. „Máš na západě příbuzné?“

„Míval jsem. Už nemám.“

„Umřeli?“

„Já jsem umřel.“ Alard bezmocně pokrčil hubenými rameny a ušklíbl se. „Měl jsem sedmapadesát bratrů a teď nemám ani jednoho. Teď, když je mi přes čtyřicet, začínám své příbuzné postrádat. Když jsem byl mladý, vůbec jsem si jich nevážil.“ Hodil po svém společníkovi posmutnělým pohledem a potřásl hlavou. „Byl jsem mnichem v Eveshamu, *oblatus*, otec mě věnoval Bohu, když mi bylo pět let. Když mi bylo patnáct, nemohl

jsem snést, že bych měl žít celý život na jednom místě, a utekl jsem. Jeden ze slibů, které skládáme, je stálost – být spokojený na jednom místě a vycházet ven jen na rozkaz. To pro mne nebylo, aspoň tenkrát. Lidem mého druhu se říká vágusové – lehkovážné duše, které se musejí toulat. Nu, Bůh ví, že jsem se zatoulal svého času dost daleko. Začínám mít strach, že se už nikdy nedokážu zastavit.“

Velšan si přitáhl k tělu plášť proti studenému větru. „Stýská se ti po návratu?“

„I námořníci musejí nakonec někde spustit kotvu,“ odpověděl Alard. „Jestli se vrátím, stáhnou ze mě kůži, to vím. Ale pokání má jednu přednost, že splácí všechny dluhy a nechává účet čistý. Až bych zaplatil, našli by pro mě místo. Ale nevím... nevím... ten vágus je ve mně pořád. Rve mě to na dvě strany.“

„Po pětadvaceti letech nemůže uškodit ještě měsíc nebo dva na klidné přemýšlení. Opiš mu ty jeho papíry a rozmýšlej si svůj případ, dokud nebude ta věc vyřízená.“

Byli asi stejně staří, přestože zběhlý mnich vypadal o deset let starší a notně pošramocený světem, po němž v klášterních zdech tak toužil. Nikdy mu dobře nezaplatil majetkem ani ošacením, protože byl celý ošoupaný a vyzáblý, ale třeba dostal spravedlivý plat v podobě zmoudření. Trochu vojančení, trochu písařství, nějaké to ošetřování koní, každá práce, která mu přišla pod ruku, až dovedl skoro všechno, co zvládne zdravý muž. Říkal, že prošel Itálií na jih až po Řím, nějaký čas sloužil pod hrabětem flanderským, přešel přes hory do Španělska a nikdy se nikde dlouho nezdržel. Nohy mu pořád sloužily, ale mysl už byla cestami unavená.

„A ty?“ pohlédl na společníka, kterého znal z tohoto posledního tažení už rok. „Ty jsi taky tak trochu vágus, podle toho, co vypravuješ. Tolik let na křížové výpravě a v boji s korzáry na Středozezemním moři, a pořád toho ještě nemáš dost, ale musíš znovu přes moře a nechat se otloukat v Normandii. Neměl jsi žádnou lepší práci, když ses vrátil do Anglie, než se znovu nechat naverbovat do téhle pomatené války? Žádnou ženu, která by tě rozptýlila od bojování?“

„A co ty? Osvobozený z kláštera, osvobozený od slibů!“

„To je zvláštní,“ podivil se Alard, „já to tak nikdy nechápal. Sem tam nějaká ženská, to ano, když na mě přišly touhy, nějaká byla po ruce a ochotná, ale manželství a ženění... nikdy mi nepřípadlo, že bych na to měl právo.“

Velšan se rozkročil na lehce se houpající palubě a díval se, jak se vzdálené pobřeží přibližuje. Širokoplecí, podsaditý, svalnatý chlapík v nejlepších letech, hnědovlasý a s kůží zhnědlou východním sluncem i životem na volném povětří, dobře opatřený koženým kabátcem a kvalitním sukнем a dobře vyzbrojený mečem a dýkou. Celkem pohledná tvář s výraznými rysy a smělymi kostmi jeho národa – svého času se našly ženy, jimž se líbil.

„Před léty jsem měl děvče,“ pronesl zádušně, „ještě než jsem se vydal na křížovou výpravu. Ale když jsem přijal kříž, na tři roky jsem ji opustil, a zůstal tam sedmnáct let. Pravda je, že jsem na ni na východě zapomněl, a ona na západě díky Bohu zapomněla na mne. Když jsem se vrátil, ptal jsem se po ní. Pořádila si lepšího, slušného, solidního člověka, který nebyl žádný vágus, ale řádný řemeslnický mistr a radní v městě Shrewsbury. Tak jsem se zprostil zátěže na svědomí a vrátil se

k tomu, co jsem dovedl, vojančení. Docela bez lítosti,“ přiznal prostě. „Bylo to už léta přežitě a odbytě. Pochybují, že bych ji byl poznal, nebo ona mne.“ V letech mezi tím se vyskytly jiné ženské tváře, dosud živé v jeho paměti, kdežto její se propadla do mlhy.

„A co si počneš teď,“ zajímal se Alard, „když král dostal všechno, co chtěl, oženil syna s Anjou a Maine a ukončil boje? Půjdeš zpátky na východ? Tam se perou pořád, tam by ses vždycky uplatnil.“

„Ne,“ odpověděl Cadfael s očima upřenými na pobřeží, které začínalo nabývat hutného tvaru a rýsovaly se na něm vlny útesů a dun. I to se přežilo a bylo odbyté už před léty, a ne tak dobře, jak kdysi doufal. Toto přelétavé válčení v Normandii bylo jen jakousi douškou, okamžitým nápadem, způsobem, jak vyplnit mezeru mezi tím, co bylo a co má přijít, ale zatím se nezjevilo. Věděl jen, že to musí být něco nového a závažného, dveře otvírající se do jiného pokoje. „Zdá se, že máme oba pár dní na rozmyšlenou, abychom přišli na to, kam vlastně máme namířeno. Měli bychom ten čas dobře využít.“

Do večera bylo dost rušno, takže se museli zabývat přítomností a nemohli si lámat hlavu s tím, co bylo a co bude. Jejich loď hnaná stálým, příznivým větrem před setměním vplula do Southamptonu a Alard musel kontrolovat vykládané zboží, kdežto Cadfael vyváděl na břeh koně. Přespali ve městě v hostinci s konírnou a za svítání vyrazí na cestu.

„Takže král má namířeno do Woodstocku,“ prohodil Alard, ospale se zahrabávaje do sena v teplém seníku nad stájí, „aby už třiadvacátého zasedl k soudu. Odbývá si kralování na svých loveckých chatách; říká se, že se o státních záležitostech víc na-

mluví ve Woodstocku než ve Westminsteru. A drží si tam šelmy – lvy a levharty –, dokonce i velbloudy. Viděl jsi někdy velbloudy, Cadfaele, tam na východě?“

„Viděl a jezdil na nich. Jsou tam stejně běžní jako koně, pracovití a užiteční, ale jezdí se na nich nepohodlně a mají hnusnou povahu. Díky Bohu, že ráno sedláme koně.“ A po dlouhém mlčení, na pokraji spánku, se zvědavě zeptal do senem provoněné tmy: „Jestli se přece jednou vrátíš, co vlastně od Eveshamu čekáš?“

„Vím já?“ ospale odvětil Alard a pak pokračoval s živým vzdechem, opět zcela probuzen: „Snad to ticho... nebo ten klid. Už nemuset pobíhat... dojít na místo a víckrát nemuset utíkat. Chutě se mění. Teď mi připadá, že by bylo krásné být v klidu.“